

NATIONEN
OSLO

18/11-50

Begivenhetene omkring 9. april 1940

rulles opp i injurie-saken

Rundskrivene fikk aldri noen alvorlige følger, hevder vitnene

Publikumstjenesten for retts-saken mot major O. Langeland og Arne Bergsvik er fortsatt like stor. Under for-handlingene i går, fra kl. 9.30 til kl. 15.30, var tilhørerenbenkene i den store lagmannsrettssalen helt fullsatt. Blant tilhørerne var flere av Oslos mest kjente advokater. Som i de foregående møter gjaldt saksbehandlingen først og fremst major Langelands kommentarer til en rekke rundskriv utsendt fra Justisdepartementet i Administrasjonsrådets funksjonstid, og det senere Politidepartement. Som vitner møtte sorenskriver Harbek, sorenskriver Meyer, politimester Welhaven, høyesterettsdommer Nygaard (som alle følger seg fornærmet) og videre sorenskriver Trygve Iversen, politinspektør Vogt og politinspektør Bryhn. — Blant de vitner som blir avhørt i dag er høyesterettsdommer Nygaard, byrettsdommer Zimmer, sorenskriver Wåler, fylkesmann Plautou og Peder Harsem.

Rettsbehandlingen i går gjaldt spesielt følgende poster: Rundskriv fra Politidepartementet under tittelen «Forbud mot propaganda til fordel for Kongen» (underskrevet av Jonas Lie og parafert av Heinr. Meyer), videre et rundskriv fra Politidepartementet til landets politimestere med følgende ordlyd: «De anmodes snarest om å sende inn oppgave hit over polititjenestemenn som under begivenhetene omkring 9. april og den følgende tid forlot sin tjeneste og siden ikke er vendt tilbake til denne, og som formodes å oppholde seg utenlands.» (Underskrevet av Heinr. Meyer og parafert av K. Frigaard). Ellers kom man inn på rundskriv fra Politidepartementet om «Kapper til reservpolitiet» og endelig politimester Welhavens kunngjøring av 13. april 1940, hvor det bl. a. heter: «Forbudt å flytte fra Oslo og Aker.» — I sin kommentar til disse tingene skriver Langeland bl. a.: «En vet ikke grunnen til at politimesteren fant det forsvarlig å bistå fienden i hans bestrebelse for å hindre den norske mobilisering.» Og videre i sin kommentar karakteriserer han Harbeks og Meyers opptreden som stridende mot nor-

ske interesser i og med at de var med på å sende ut disse rundskriv. Sorenskriver Harbek fortsatte sin forklaring fra torsdag, og kom først inn på rundskrivet om nedleggelse av forsvarrets forskjellige avdelinger. Han forklarte at det selv-sagt her var siktet til de styrker som befant seg innenfor de besatte områder, og at skrevet var av rent administrativ karakter. Om anmodningen til embetsmenn om å bli i sin stilling sa vitnet, at det gjaldt å holde skansen så lenge som mulig. Når det gjelder Meyer så ble han anmodet spesielt om å bli sittende.

Langeland forklarte seg så om sitt kommentar til rundskrivet om «Kapper til reservpolitiet» og «Forbud mot propaganda for Kongen». Han ville ikke vike på noe av det han hadde skrevet, men understreket at hans angrep ikke gjaldt spesielt de herrer som hadde vært med på bestemmelsen. Det sentrale ved boken, og min hensikt med den, sa Langeland — er bare å legge fram bevis for at selv så utmerkede folk som dagens vitner kunne gå så langt i samarbeidet med tyskerne.

Sorenskriver Meyer forklarte som vitne at han hadde vegrer seg for å overta stillingen som ekspedisjonssjef i Politidepartementet. Det var ingen vei utenom. Men man tok ikke en slik stilling uten for å kunne være folk til hjelp.

Om rundskrivet med forbud mot konge-propaganda sa Meyer at initiativet opprinnelig kom fra tyskerne og Jonas Lie. Meyer hadde foreslått tre forskjellige alternativer til det tyske konsept.

Meyer hadde hatt sine store tvil med å undertegne skrивelsen, men han syntes ikke han burde gå på den saken og trodde at alle som fikk rundskrivet, og Langeland og andre som har lest det, måtte forstå at det var en tysk bestemmelse som ble referert.

Om rundskrivet angående kapper til reservpolitiet, sa Meyer at det var en nødhjelp til reservpolitiet og hadde absolutt ikke noe å gjøre med de senere grønne uniformer. Det er helt uriktig når Langeland sier at det var det første skritt i omleggingen til de nazistiske uniformer. Kappene til reservpolitiet kom fra det norske militære lager på Akershus festning.

Rundskrivet om oppgaven over polititjenestemenn hadde heller ikke noe med Jonas Lie og Politidepartementet. Resultatet av oppgaven var en liste fra Bergen på to mann som var rømt og kommet seg i sikkerhet i utlandet, og det ble gitt understøttelse til deres familier. Det var en kurant tjenestesak som det ikke er rettfærdig å tillegge noen ond hensikt, sa Meyer. Såvidt vitnet visste hadde rundskrivet aldri ført til de konsekvenser som Langeland antyder i sin bok.

Politimester Welhaven forklarte seg om hva han foretok seg like før og etter tyskernes ankomst til Oslo i april dagene, og om hvordan han satte politi og luftvern i beredskap allerede 8. april. Politimesteren hadde blant annet vært kontaktpmann mellom den norske regjering og den tyske minister i Oslo. At Quisling utropte seg selv til minister ble på politikammeret nærmest oppfattet som humoristisk. Da vitnet den 10. april ble kalt ned til general Engelbrecht, tyskernes første general i Norge, hadde generalen satt opp en meddelelse til be-

grunn til å evakuere byen. Meddelelsen inneholdt også en oppfordring til folk om å vende tilbake. Welhaven hadde sagt seg enig i det, og etter det satte tyskerne også hans navn på meddelelsen. Dette gjaldt bare den alminnelige evakuering av Oslo, sa vitnet, og hadde ikke noe med noen front eller mobilisering å gjøre. Vitnet sa videre at han ikke trodde rundskrivet med forbud mot å forlate byen hadde hindret noen i å slutte seg til de norske styrker. Den som hadde latt seg hindre av et slikt forbud, hadde ikke vært verd noe, sa Welhaven. Jeg har heller ikke hørt om noen som ikke etterkom mobiliseringsordenen har påberopt seg denne anonsen.

Sorenskriver Trygve Iversen, politinspektør Vogt og politinspektør Bryhn, som alle hadde vært politimesterens underordnede i april dagene 1940, gav Welhaven de samme uttalelser som de andre vitnene. Han gikk ikke på noen måte på akkord med okkupantene, var vitnens konklusjon.

Til slutt behandlet retten Langelands omtale av Høyesterettsdommer Nygaards opptreden som byråsjef i Justisdepartementet under krigen. Langeland skriver at det å beordre en mann til å overta et straffbart embete vel også må anses objektivt sett å være en straffbar handling. Det siktes her til politifullmektig Gunnar Wåler som ble ansatt som satsadvokat.

Høyesterettsdommer Nygaard sa om dette at Riismæs hadde ønsket at ansettelsen skulle se ut som en beordring og hadde bedt vitnet sette opp et konsept om det. Det ble gjort av daværende sekretær Zimmer og vitnet brakte det inn til Riismæs. Riismæs foretok en forandring i selve konseptets tittel og det er dette endrede konsept som ligger inn i Langelands bok.